

Андрєєва Катерина Олександрівна
аспірант ННІ «Каразінської школи бізнесу»
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна
Варук Валентина Віталіївна
аспірант ННІ «Каразінської школи бізнесу»
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Питання формування інноваційної системи для забезпечення розвитку національної економіки в останні роки є надзвичайно актуальним для усіх учасників світових ринкових процесів. Адже наявність інновацій та спроможність до створення інноваційної продукції стала одним з пріоритетних факторів конкурентоспроможності національної економіки. В умовах євроінтеграції та наближення економічної та правової систем України до умов країн Євросоюзу, перед нашою державою постає проблема ефективного запровадження та управління європейської моделі інноваційного розвитку національної економіки.

Окремим аспектом управління розвитком та впровадженням інновацій є нормативно-правове регулювання інноваційної діяльності. Види діяльності, що пов'язані з розвитком чи впровадженням інновацій, регулюються комплексом нормативно-правових актів, що складають національне інноваційне законодавство, а саме: Конституція України, Господарський кодекс, Закони України: «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» та інших.

Основні засади та напрями розвитку національної інноваційної системи (НІС) в Україні також регулюються державними органами та закріплені у

“Концепції розвитку національної інноваційної системи” (розпорядження Кабінету Міністрів України N 680-р від 17 червня 2009 р.).

Проте, навіть таке закріплення пріоритетів інноваційного розвитку та найбільш важливих питань формування НІС не вирішує проблему забезпечення інноваційної основи для зростання національної економіки.

Перший віце-прем'єр-міністр – Міністр економічного розвитку і торгівлі України Степан Кубів зауважив, що: “Відсутність стратегії та виразних пріоритетів для розвитку інновацій руйнують українську систему досліджень, орієнтованих на подальшу реалізацію. Вирішити зазначену проблему здатне створення інноваційної системи завдяки співпраці науки, бізнесу та влади. Це потребує, зокрема, внесення змін до чинного українського законодавства, яке, є наразі надзвичайно ворожим до інновацій” [1].

Структура національної інноваційної системи наведена Концепцією розвитку національної інноваційної системи (табл. 1) [2].

Таблиця 1 - Структура національної інноваційної системи України

НАЦІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА (НІС)	
це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні й соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу.	
СКЛАДОВІ НІС	
Державне регулювання	законодавчі, структурні, функціональні інституції, що встановлюють та забезпечують дотримання норм, правил, вимог в інноваційній сфері та взаємодію всіх підсистем
Освіта	вищі навчальні заклади, науково- методичні та методичні установи, науково- виробничі підприємства, державні і місцеві органи управління освітою, навчальні заклади, що проводять підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів
Генерація знань	наукові установи та організації незалежно від форми власності, що проводять наукові дослідження і розробки та створюють нові наукові знання і технології, державні наукові центри, академічні та галузеві інститути, наукові підрозділи вищих навчальних закладів, наукові та конструкторські підрозділи підприємств
Інновацій на інфраструктура	виробничо-технологічної, фінансової, інформаційно-аналітичної та експертно-консалтингової складової, а також із технополісів, технологічних та наукових парків, інноваційних центрів та центрів трансферу технологій, бізнес-інкубаторів; мереж науково-технічної інформації, експертно-консалтингових та інжинірингових фірм, інституційних державних та приватних інвесторів
Виробництво	організації та підприємства, що виробляють інноваційну продукцію і надають послуги та/або є споживачами технологічних інновацій

Ключовим завданням для державних органів влади, наукового та підприємницького секторів має бути створення Національної інноваційної системи та широкомасштабне технологічне відновлення виробництва, що базується на передових науково-технічних досягненнях, розвитку конкурентоспроможного національного НДДКР. Такі дії забезпечать перехід економіки на інноваційний шлях розвитку, формування моделі інноваційної поведінки підприємств на макро- та мікрорівні (рівень громад), підтримку створення та поширення інновацій у всіх галузях економіки, що матиме позитивний вплив на економічну безпеку країни.

Держава, великі підприємства та провідні наукові установи приділяють свою увагу проблемам розвитку НІС переважно на національному рівні, однак сучасні тенденції демонструють зростання ролі регіонів у розвитку інноваційної системи [3], адже саме на ньому можливо формування найбільш ефективних інновацій за концепцією “снизу-вгору”.

Успішні інновації та їх впровадження є результатом взаємовідносин між представниками науки, бізнесу та влади. Таку взаємодію забезпечує сучасна концепція розумної спеціалізації регіонів (S3), яка впроваджується у багатьох країнах Європи [4]. Відповідно до концепції S3, за розробками Інституту економіки і прогнозування НАН України [3], підтримку регіонального розвитку на інноваційних засадах може забезпечити реалізація регіональної політики (рис. 2).

Рисунок 1 — Складові проекту розвитку регіональної інноваційної політики на основі S 3

На рівні регіонів та громад можливе впровадження інструментарію регіональної інноваційної політики: розвиток інфраструктури R&D, технопарків; створення кластерів і мереж інновацій; фінансування за допомогою інноваційних ваучерів; програми підтримки стартапів та ініціатив МСБ; фінансування досліджень та стажувань; розробка схем залучення талантів; публічні закупівлі інновацій; підготовка та впровадження цифрового порядку денного тощо.

Важливість інновацій для соціального та економічного розвитку на регіональному рівні відзначив Жан-Ів Дюкло, міністр сім'ї, дітей та соціального розвитку Канади. Він сказав: «Щоб поліпшити життя, економічний розвиток має поєднуватися зі сталого розвитку та з інклюзивним розвитком. Якщо інновації є рушійною силою економічного зростання, то соціальні інновації є водієм інклюзивного розвитку, де всі жителі процвітають, а не просто виживають» [1].

В українській національній інноваційній системі виділяють такі проблеми: відсутність систематизованої правової бази та заходів державної підтримки; обмежений ефективний попит на внутрішньому ринку та передові

технології та інновації; відсутність розробки спеціальних фінансових механізмів для підтримки індивідуальних елементів інноваційної інфраструктури, інноваційних та підприємницьких проектів; відсутність ефективних механізмів реалізації визначених урядових пріоритетів у розвитку науки та технологій, множинність наукових організацій; слабкість коопераційних зв'язків між організаціями, навчальними закладами та виробничими підприємствами; відсутність розвитку сучасних форм інноваційного менеджменту та комерціалізації інновацій; низький рівень інноваційної діяльності; низька інформаційна прозорість інноваційної сфери; низький рівень інноваційної культури населення та підприємців, що виражається в слабкому сприйнятті інновацій та керівництву з інновацій [5].

Таким чином, важливим напрямом забезпечення конкурентоспроможності країни, громад чи секторів економіки є створення національної інноваційної системи. А зазначені проблеми інноваційного розвитку в сукупності визначають основну системну проблему: темпи розвитку, структура та технологічний рівень науково-дослідних і наукових напрямів країни не відповідають потребам національного господарства. Деякі проблеми є серйозним обмеженням для розвитку інноваційного розвитку та потребують негайних дій для їх вирішення.

Основними напрямками вирішення зазначених проблем у створенні національних інноваційних систем можна виділити наступні: визначення необхідності впровадження стратегічного довгострокового орієнтованого підходу, більше уваги слід приділяти розвитку системи поглинання та поширення знань, необхідно підтримувати інтеграцію місцевих фірм у мережі іноземних інвесторів, розвиток людського капіталу, підвищення управлінських та організаційних навичок тощо.

Література:

1. Парламентські слухання «Національна інноваційна система України: стан та законодавче забезпечення розвитку». URL:

<http://www.nas.gov.ua/UA/Messages/news/Pages/View.aspx?MessageID=3878> (дата звернення: 20.05.2018).

2. Концепція розвитку національної інноваційної системи від 17 червня 2009 р. № 680-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/224444321> (дата звернення: 20.05.2018).

3. Матеріали семінару з нарощування потенціалу від OECD “Підтримка децентралізації в Україні: Роль місцевої влади у підтримці промислового переходу”. URL: <http://www.chamber.ua/uk/Events/Event/8575> (дата звернення: 20.05.2018 року).

4. Smart Specialisation Platform URL: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/> (дата звернення: 19.05.2018 року).

5. Пługіна Ю.А. Проблеми формування національної інноваційної системи в Україні // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2015. № 50. С. 292 – 296.